

PAOLO COGNETTI

Le otto montagne

แปดขุนเขา

เปาโล คอญเกตตี เขียน
นันทวรรณ ชาญประเสริฐ แปล

อ่านฉันทาลี

Paolo Cognetti

Le otto montagne

Copyright © 2016 by Paolo Cognetti

First published in Italy by Giulio Einaudi editore, Torino, 2016.

This edition published in agreement with the Author through

MalaTesta Lit. Ag., Milano

Thai translation copyright © 2021 by Nuntawan Chanprasert

แปดขุนเขา

เปาโล คนภูเขา เขียน

นันทวรรณ ชาญประเสริฐ แปล

พิมพ์ครั้งแรกโดย สำนักพิมพ์อ่านอิตาลี, กรุงเทพฯ, มีนาคม 2564

บรรณาธิการบริหาร นันทวรรณ ชาญประเสริฐ

บรรณาธิการจัดการ สวีณี แสงสิทธิชัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการจัดการ มีนาภา โมไนยพงศ์

พิสูจน์อักษร สุริยกานต์ พรหมมงคล

ผู้ช่วยพิสูจน์อักษร ธีรโชติ จิวระเศรษฐ์กุล

รูปเล่ม วิลาวัดน์ โพธิ์ปี

วาดภาพปก ศรัทธา แสงทอง

ออกแบบปก เฉลิมพันธ์ ปัญญาไพรมย์

www.readingitaly.it

E-mail: info@readingitaly.it

Facebook/Twitter/Instagram: ReadingItaly

พิมพ์ที่ บริษัทภาพพิมพ์ จำกัด

จัดจำหน่ายโดย บริษัทเคล็ดไทย จำกัด

ISBN 978-616-93487-8-8

ราคา 250 บาท

แปดขุนเขา

ลาก่อน! ลาก่อน! แต่ข้าจักบอกท่าน
แขกแห่งวิวาหมงคล!
ว่าผู้สวดภาวนาอย่างสงบ คือผู้รู้จักรัก
ทั้งมนุษย์ นก แลสรรพสัตว์

ช. ท. โคลริดจ์, *ลำนํ้ากะลาสีเฒ่า*

พ่อผมเดินเขาในแบบของพ่อ มักไม่ไต่รูดตรง เอาแต่ดันทุรังและบ้าบิ่น พ่อปีนเขาอย่างไม่อ้อมแรง แข่งกับใครสักคนหรืออะไรสักอย่างตลอดเวลา และหากเห็นว่าทางเส้นนั้นยาวไกล พ่อจะลัดไปตามทางที่ชันที่สุด เวลาเดินเขากับพ่อ ห้ามหยุด ห้ามบ่นว่าหิว หรือเหนื่อย หรือหนาวแต่ร้องเพลงเพราะๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากฝนตกฟ้าคะนองหรือหมอกกลงหนา และก้าวรื้องขณะกระโจนลงไปตามพื้นหิมะ

แม่ซึ่งรู้จักพ่อตั้งแต่เด็กๆ บอกว่าสมัยนั้นพ่อก็ไม่รอใครเหมือนกัน ช่วงแต่จะไล่กวาดคนที่พ่อเห็นอยู่สูงๆ ดังนั้น เราจะต้องแข็งแรงถึงจะดึงดูใจพ่อได้ แม่หัวเราะเป็นนัยว่าเอาชนะใจพ่อด้วยเรื่องนี้ ต่อมาแม่เริ่มชอบนั่งเล่นในทุ่งหญ้ามากกว่าเดินแข่ง หรือไม่ก็เอาเท้าแช่น้ำในลำธาร หรือนึกชื่อพืชสมุนไพรและชื่อดอกไม้ที่พบเห็น แม่กระทั่งเมื่ออยู่บนยอดเขา แม่ก็ชอบมองดูยอดเขาไกลๆ หวนคิดถึงยอดที่เคยปีนตอนสาว ๆ พยายามนึกว่าปีนเมื่อไรและกับใคร ส่วนพ่อ เมื่อขึ้นไปถึงบนนั้นก็จะเกิดความรู้สึกคล้ายกับผิดหวัง และอยากกลับบ้านถ่ายเดียว

ผมคิดว่านั่นคงเป็นปฏิกิริยาที่ทั้งสองคนมีต่อความถวิลหาในแบบตรงข้ามกัน พ่อกับแม่ย้ายมาอยู่ในเมืองเมื่ออายุราวสามสิบปี ละตินฐานในแคว้นเวเนโต¹ ของคนชนบทซึ่งเป็นบ้านเกิดของแม่ พ่อเองก็เติบโตที่นั่นเหมือนกัน เป็นกำพร้าแต่เด็กๆ เนื่องจากบิดาเสียชีวิตในสนามรบภูเขาสูงๆ ที่พ่อกับแม่ไปปีนและกลายเป็นรักแรกของทั้งคู่ อยู่ใน

¹ Veneto แคว้นหนึ่งใน 20 แคว้นของอิตาลี อยู่ทางเหนือด้านตะวันออกของประเทศ เมืองศูนย์กลางคือ เวนิส

เทือกเขาโดโลไมท์¹ บางครั้งเวลาพอกับแม่คุยกันก็เอ่ยถึงภูเขาเหล่านั้น ผมยังเด็กเกินกว่าจะฟังเข้าใจ แต่ก็รู้สึกได้ว่าคำบางคำโดดเด่นขึ้นมา คล้ายเสียงแหลมๆ และมีความหมายมากกว่าคำอื่นๆ เช่น คาคินซ์โซ, ซัสโซลุงโก, โตฟานเน และมาร์มอลาดา² เพียงพ่อกับแม่ชื่อใดชื่อหนึ่งนี้ นัยน์ตาของแม่ก็จะเป็นประกาย

ต่อมาไม่นานผมเองก็เข้าใจ ณ ที่เหล่านั้น พ่อกับแม่พบรักกัน บาทหลวงพาทั้งคู่ไปเดินเขาตอนเด็กๆ และบาทหลวงรูปเดียวกันนั้นก็ เป็นคนทำพิธีแต่งงานให้ในเช้าวันหนึ่งของฤดูใบไม้ร่วง ที่ดินเขา เทร ชิเม ดิ ลาวาเรโต³ หน้าโบสถ์เล็กๆ ซึ่งตั้งอยู่ที่นั่น พิธีแต่งงานบนเขาครั้งนั้น เป็นตำนานรากฐานของครอบครัวเรา และเนื่องจากพ่อกับแม่ของแม่ คัดค้านด้วยเหตุผลที่ผมไม่รู้ ในพิธีจึงมีเพียงเพื่อนไม่กี่คน เสื้อแจ็กเก็ต กันลมเป็นชุดวิวาห์ และเข้าหอคืนแรกในที่พักนักปีนเขา เอารอนโซ หิมะบนยอด ซิมา กรานเด⁴ เริ่มเปล่งประกายแล้ว วันนั้นเป็นวันเสาร์ เดือนตุลาคม 1972 สิ้นสุดฤดูกาลปีนเขาของปีนั้นและหลายปีต่อมา วันรุ่งขึ้นทั้งคู่ขอร้องทำบุญตักบาตรหนึ่งไร่ถ พร้อมกับกางเกงสามส่วนขาจัม และครรภ์ของแม่กับสัญญาจ้างงานของพ่อ แล้วเดินทางสู่เมืองมิลาน

ความใจเย็นไม่ใช่คุณสมบัติที่พ่อให้ความสำคัญนัก แต่อยู่ในเมือง มันมีประโยชน์ต่อพ่อมากกว่าความทรหดอดทน ที่มีลันมีวิวทิวทัศน์ กล่าวคือ ช่วงทศวรรษ 1970 เราอาศัยอยู่ในตึกติดถนนสายกว้าง การจราจรคับคั่ง คนพูดกันว่าได้พื้นถนนลาดยางมะตอยนั้นมีแม่น้ำไอโลนา

¹ Dolomites เป็นชื่อเรียกในภาษาอังกฤษที่รู้จักกันทั่วไป ภาษาอิตาลีเรียก โดโลมิตติ (Dolomiti) อยู่ในเทือกเขาแอลป์ด้านตะวันออกของอิตาลี ได้รับเลือกจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลก จุดสูงสุดวัดได้ 3,343 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล

² Catinaccio, Sasslungo, Tofane, Marmolada ชื่อยอดเขาในเทือกเขาโดโลไมท์

³ Tre Cime di Lavaredo เขา 3 ยอดที่มีชื่อเสียงที่สุดในเทือกเขาโดโลไมท์

⁴ Cima Grande เขายอดกลาง สูง 2,999 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล

ไหลผ่าน จริงอยู่ว่าวันไหนฝนตก น้ำจะท่วมถนน และผมก็นึกภาพว่าแม่น้ำซึ่งอยู่ข้างใต้ที่นั่นร้องครืนๆ ในความมืด พองตัวจนทะลักออกมาจากฝาท่อระบายน้ำ แต่อีกแม่น้ำหนึ่งต่างหากที่เจ็มนองอยู่ตลอดเวลา เป็นแม่น้ำแห่งรถยนต์ รถกระบะ รถบรรทุก รถเมล์ รถพยาบาล และจักรยานยนต์ ห้องของเราอยู่ชั้นเจ็ด ตึกแฝดที่ขนาดสองข้างถนนช่วยขยายเสียงอีกทีก็ครึกโครม บางคืนพอทนไม่ไหว ลุกจากเตียงไปเปิดหน้าต่างออกเต็มบาน รวากับจะต่าเมือง และชุ้ให้มันเงียบ หรือไม่ก็เทน้ำมันดินร้อนๆ ใส่ พอเย็นมองลงไปเบื้องล่างครู่หนึ่ง ก่อนสวมแจ็กเก็ต แล้วออกไปเดินข้างนอก

จากกระจกหน้าต่าง เรามองเห็นท้องฟ้ากว้าง ขาวเป็นเนื้อเดียว ไม่ว่าจะในฤดูกาลใด มีริ้วรอยเพียงเมื่อฝูงนกบินผ่าน แม่ดินทุ้งปลูกดอกไม้บนระเบียงแม่เขมาควันจะจับหนาและราขึ้นเพราะฝนตกติดต่อกันยาวนาน บนระเบียงนั้นแม่ดูแลต้นไม้ของแม่ ระหว่างนั้นก็เล่าให้ผมฟังเกี่ยวกับไร่รุ่งนช่วงเดือนสิงหาคมในชนบทที่แม่เติบโตมา หรือเล่าถึงใบยาสูบที่แขวนติดกับลำไม้ในโรงบ่ม หรือหน่อไม้ฝรั่งซึ่งถ้าจะให้คงความขาวและอ่อนนุ่มต้องเก็บก่อนที่มันจะแทงยอดขึ้นมา ดังนั้นจึงต้องมีความสามารถพิเศษถึงจะเห็นมันตั้งแต่ยังอยู่ใต้ดิน

ปัจจุบันนี้ ตาดีคูนั้นแม่ต้องใช้ทำอย่างอื่นที่แตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง สมัยอยู่แคว้นแวนโตแม่เป็นพยาบาล ที่มีลานแม่ได้ทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยด้านสาธารณสุขประจำย่านโอลมี¹ ซึ่งอยู่ชานเมืองด้านตะวันตก ท่ามกลางแฟลตของผู้มีรายได้น้อย ตำแหน่งงานนี้ตั้งขึ้นได้ไม่นาน เช่นเดียวกับศูนย์อนามัยครอบครัวที่แม่ทำงานอยู่ ซึ่งมีแนวความคิดที่จะช่วยสตรีระหว่างตั้งครรภ์ และติดตามดูแลทารกแรกเกิดจนถึงอายุหนึ่งขวบ นั่นคืองานของแม่ และแม่ก็ชอบ เพียงแต่ว่าการทำงานในสถานที่แห่งนั้นแม่เหมือนถูกส่งตัวไปปฏิบัติภารกิจเสียภัย

¹ Olmi เป็นชื่อต้นไม้ ภาษาอังกฤษเรียกว่า elm (เอล์ม)

เสียมากกว่า ต้นเอล์มแถวนั้นมีน้อยมาก ชื่อเรียกสถานที่และถนน เป็นชื่อต้นไม้ ราวกับต้องการประชด เพราะอยู่ท่ามกลางตึกอับลัษณ์สูง 12 ชั้น ถูกเกาะกินด้วยความชั่วร้ายสารพัดชนิด หน้าทีอย่างหนึ่งของแม่คือไปตรวจสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ ซึ่งหลังจากนั้นแม่ก็จะสะเทือนใจไปหลายวัน ในกรณีร้ายแรงแม่ต้องฟ้องศาลเยาวชน แม่เหนื่อยมากหากไปถึงขั้นนั้น มีหน้าข้ำยังทั้งโดนด่าและโดนขู่ แต่ถึงอย่างไรแม่ก็มั่นใจว่าเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง ไม่ได้มีแต่แม่คนเดียวที่เชื่อมั่นในงานที่ทำ แม่กับเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ ผู้ฝึกอบรม และครู เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันอย่างเหนียวแน่น เสมือนว่ามีสำนึกร่วมของสตรีในความรับผิดชอบต่อเด็ก ๆ เหล่านั้น

ผิดกับพ่อซึ่งไม่ชอบสูงส่งกับใครมาแต่ไหนแต่ไร พ่อเป็นนักเคมีอยู่ในโรงงานแห่งหนึ่งที่มีคนงานราวหนึ่งหมื่นคน สถานการณ์ในนั้นวุ่นวายอยู่เสมอเพราะมีการประท้วงและเลิกจ้าง และไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในโรงงาน ตอนเย็นพ่อก็แบกความโมโหกลับบ้าน ขณะกินอาหาร พ่อดูข่าวโทรทัศน์ไม่พูดไม่จา มือกำช้อนซ้อมค้ำกลางอากาศ ราวกับคาดหวังอีกประเดี๋ยวก็จะเกิดสงครามโลกครั้งใหม่ พ่อสบถอยู่คนเดียวทุกครั้งเมื่อมีข่าวคนถูกฆ่า รัฐบาลประสบวิกฤต น้ำมันปิโตรเลียมขึ้นราคา เกิดเหตุระเบิดที่ไม่รู้ตัวคนร้าย พ่อแทบจะคุยแต่เรื่องการเมืองกับเพื่อนไม่กี่คนที่พ่อชวนมาบ้าน และในตอนท้ายก็ทะเลาะกันทุกครั้ง พ่อต่อต้านคอมมิวนิสต์เวลาคูยกับคอมมิวนิสต์ เป็นคนหัวรุนแรงกับคนนับถือคาทอลิก เป็นเสรีนิยมกับใครก็ตามที่คิดจะจัดวางพ่อในกรอบของศาสนาหรือตราของพรรคการเมือง แต่ช่วงเวลานั้นไม่เหมาะแก่การแยกตัวออกจากกลุ่ม ในไม่ช้าเพื่อนร่วมงานของพ่อก็เลิกมาที่บ้าน ส่วนพ่อ ทุกเช้าก็ยังคงไปโรงงานเหมือนจะไปลงสนามเพลาะ กลางคืนพ่อนอนไม่หลับ ยึดติดกับสิ่งต่างๆ มากเกินไป พ่อใส่ที่อุดหู กินยาแก้ปวดหัว และบันดาลโทสะ แม่จึงต้องเข้าจัดการ นอกจากงานในหน้าที่คู่ชีวิตแล้ว แม่ยังคอยดับอารมณ์ร้อนของพ่อ ช่วยลดความรุนแรงใน

การปะทะเมื่อพอรบรากับโลก

เวลาอยู่บ้าน พ่อกับแม่ยังคุยกันเป็นภาษาถิ่นของแคว้นแวนเนโต ซึ่งสำหรับผมมันคือภาษาลับของทั้งคู่ เป็นเสียงสะท้อนของชีวิตแต่หนหลังอันลึกลับ เป็นสิ่งที่หลงเหลือมาจากอดีต เช่นเดียวกับรูปถ่ายสามใบที่แม่ตั้งโชว์ไว้บนโต๊ะบริเวณประตูทางเข้าบ้าน ผมมักหยุดพิจารณามันอยู่บ่อยๆ ใบแรกเป็นรูปพ่อกับแม่ของแม่ ถ่ายที่เมืองเวนิส ระหว่างการเดินทางครั้งเดียวในชีวิตของทั้งคู่ ซึ่งตามอบเป็นของขวัญให้ยายในวาระครบรอบแต่งงาน 25 ปี ใบที่สองเป็นรูปหมู่ของครอบครัวถ่ายในฤดูเก็บเกี่ยววุ่นวาย ตายายนั่งตรงกลาง เด็กสาวสามคนกับเด็กหนุ่มหนึ่งคนยืนรายล้อม มีตะกร้าอู่นวางอยู่บนลาน ในรูปใบที่สาม ลูกชายคนเดียว ซึ่งก็คือหน้าของผม ยืนยิ้มอยู่กับพ่อผมข้างๆ ไม้กางเขนบนยอดเขา สวมชุดนักปีนเขา มีม้วนเชือกคล้องไหล่ หน้าเสียชีวิตตั้งแต่หนุ่มๆ เพราะเหตุนี้ผมจึงชื่อเดียวกับหน้า แต่คนในครอบครัวเรียกผมว่า ปิเอโตร และเรียกหน้าว่า ปิเอโร ผมไม่รู้จักใครในรูปเลย พ่อกับแม่ไม่เคยพาผมไปเยี่ยม ส่วนญาติๆ ก็ไม่เคยมีโอกาสแวะมาหาเราที่มิลาน แม่ขึ้นรถไฟไปตอนเช้าวันเสาร์ปีละสามสี่ครั้ง เย็นวันอาทิตย์เมื่อกลับมาแม่เศร้ายิ่งกว่าตอนไป จากนั้นก็ทำอะไรให้หายเศร้าชีวิตดำเนินต่อไป มีงานให้ทำและมีคนให้ดูแลมากเกินกว่าจะจมอยู่กับความเศร้าหมอง

แต่อดีตมักโผล่มาเวลาที่เราไม่คาดคิดเสมอ ในรถยนต์ ระหว่างทางยาวไกลที่ต้องพาผมไปโรงเรียน พาแม่ไปศูนย์อนามัยครอบครัว และพาพ่อไปโรงงาน บางวันแม่ก็ร้องเพลงเก่าๆ แม่ขึ้นก่อนแรกขณะรถติด ครู่ต่อมาพ่อก็ร้องตาม เนื้อเพลงพูดถึงเหตุการณ์บนภูเขาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นเรื่องราวที่ผมเองก็ฟังจนจำได้ขึ้นใจ เช่นเรื่องทหารไปแหวนรบ 27 คน แล้วได้กลับบ้านเพียง 5 คน ที่ริมฝั่งแม่น้ำ

เปียเว¹ ยังมีไม้กางเขนสำหรับแม่ของลูกชายคนหนึ่ง ซึ่งสักวันนางคงไปตามหา หญิงสาวในแดนไกลทอดถอนใจเฝ้ารอคนรัก ต่อมาเธอรอไม่ไหว จึงแต่งงานกับชายอื่น ส่วนชายผู้กำลังจะตายก็ส่งจูบให้ และขอดอกไม้สำหรับตนเอง มีถ้อยคำภาษาถิ่นในเนื้อเพลง ทำให้ผมรู้ว่า พ่อกับแม่พาเพลงเหล่านั้นมาจากชีวิตแต่หนหลังด้วย และผมยังสัมผัสได้ถึงอะไรบางอย่างที่แปลกและแตกต่างออกไป คือไม่รู้รู้อย่างไร เพลงเหล่านั้นพูดถึงพ่อกับแม่ ผมหมายถึงชีวิตจริงของพ่อกับแม่ เพราะถ้าไม่อย่างนั้นก็อธิบายไม่ได้ว่าทำไมน้ำเสียงของทั้งคู่ถึงแอบเผยความซาบซึ้งใจออกมาชัดเจนขนาดนั้น

แล้วบางวันเมื่อลมแรง ซึ่งนานๆ จะมีสักหนในฤดูใบไม้ร่วงหรือฤดูใบไม้ผลิ ภูเขา ก็ปรากฏให้เห็นอยู่สุดปลายถนนในมิลาน สิ่งนี้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันใดหลังเลี้ยวโค้งบนทางยกระดับ สายตาของพ่อกับแม่จะพุ่งไปทางนั้นทันที โดยไม่จำเป็นที่ใครคนใดคนหนึ่งต้องบอกอีกคน ยอดเขาสีขาว ท้องฟ้าสีฟ้าผิดปกติ ให้ความรู้สึกเหมือนเกิดปาฏิหาริย์ก็ช่างล่งที่เราอยู่กันนี้มีโรงงานซึ่งกำลังปั่นปูน มีแพลตฟอร์ม มีการปะทะกันตามจัตุรัส เด็กๆ ถูกทารุณ หญิงสาวท้องไม่มีพ่อ ขณะที่ข้างบนโน้นมีหิมะ แล้วแม่ก็ถามว่าชื่อภูเขาอะไร พ่อจึงมองไปรอบๆ ราวกับหันเข็มทิศในภูมิประเทศของเมือง และหลังจากคิดอยู่ครู่หนึ่ง ก็พูดขึ้นว่า “นี่ถนนอะไรนะ มนซาไซ่ไหม ซาราไซ่ไหม ถ้าฉันนั้นก็คือเขากรินญา” ไซ่ คงเป็นกรินญาจริงๆ ผมจำตำนานของมันได้ กรินญาคือนักรบหญิงแสนสวยใจอำมหิต นางสั่งให้คนเอาธนูยิงสังหารอศวินที่ขึ้นภูเขาไปบอกรักนาง พระเจ้าจึงลงโทษนางด้วยการสาปให้กลายเป็นภูเขา และตอนนี้นางก็อยู่ที่นั่น หน้ากระจกรถยนต์ ให้เราสามคนมองอย่างชื่นชม แต่ละคนด้วยรอยยิ้มที่แตกต่างกันไป และไม่มีใครพูดจา

¹ Piave ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 กองกำลังทหารอิตาลีตั้งแนวป้องกันที่ริมฝั่งแม่น้ำสายนี้เพื่อต้านการบุกของกองทัพออสเตรีย-ฮังการีและเยอรมนี ได้รับการขนานนามว่า “แม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ของชาติ”

ต่อมาสัญญาณไฟเปลี่ยนสี มีคนรีบวิ่งข้ามถนน รถคันข้างหลังบีบแตร
พอร์รองดำ แล้วรีบเข้าเกียร์ บีงรถออกจากชั่วขณะแห่งความงามนั้น

เข้าสู่ปลายทศวรรษ 1970 ขณะที่มีลานกำลังลุกเป็นไฟ¹ พ่อกับ
แม่เอรองเท้าเป็นเขออกมาสวม ทั้งคู่ไม่ได้ไปทางตะวันออกที่จากมา
แต่ไปทางตะวันตก รวากับจะหนีต่อ มุ่งสู่หุบเขาออสโซลา หุบเขา
วัลเซเซีย และแคว้นวัลเล ดาออสตา² ซึ่งมีภูเขาสูงกว่าและชันกว่า
หลังจากนั้นแม่ก็มาเล่าให้ผมฟังว่า ครั้งแรกแม่รู้สึกหดหู่อย่างไม่คาดคิด
เพราะเมื่อเทียบกับภูมิประเทศที่ไม่สูงชันมากนักของแคว้นแวนโตและ
แคว้นเตรินติโน แม่รู้สึกว่าหุบเขาทางตะวันตกเหล่านั้นแคบ มืด เหมือน
โตรกผา โขดหินขึ้นดำ ลำธารและน้ำตกไหลลงมาทั่วทุกหนทุกแห่ง
น้ำเยอะเหลือเกิน แม่คิด แถวนี่ฝนคงตกชุก แม่ไม่รู้ว่าน้ำเหล่านั้น
มาจากต้นน้ำแสนวิเศษ และแม่กับพ่อกำลังเดินทางไปหามัน ทั้งคู่เดิน
ผ่านหุบเขาขึ้นไปจนออกสู่แสงแดดอีกครั้ง ข้างบนนั้นทิวทัศน์แผ่กว้าง
และฉับพลันก็เห็นภูเขามนเต รอชา³ อยู่เบื้องหน้า ดินแดนที่ประหนึ่ง
อยู่ในชั่วโลกเหนือ มีฤดูหนาวยาวนานชั่วนิรันดร์เหนือทุ่งหญ้าในฤดูร้อน
แม่เห็นแล้วตกใจ แต่พ่อบอกว่ารู้สึกเหมือนค้นพบลำดับใหม่ของความ
ยิ่งใหญ่ จากภูเขาของมนุษย์มาอยู่ท่ามกลางภูเขาของยักษ์ และก็เป็น
ธรรมดาว่าพ่อรักมันตั้งแต่แรกเห็น

ผมไม่รู้ว่าวันนั้นเป็นที่ไหน อาจเป็นเมืองมาคุนญากา หรือเมือง

¹ ในช่วงปลายทศวรรษ 1970 ถึงต้นทศวรรษ 1980 ในอิตาลีเป็นช่วงเวลาที่เราเรียกกันว่า
Anni di piombo (ยุคลูกตะกั่ว) เนื่องจากเกิดความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง
มีการวางระเบิดและก่อการร้ายในเมืองสำคัญๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิลาน

² Valle d'Aosta อยู่เหนือสุดของอิตาลีทางทิศตะวันตก ชายแดนติดกับประเทศฝรั่งเศส
และประเทศสวิตเซอร์แลนด์

³ Monte Rosa อยู่ในเทือกเขาแอลป์ มีหลายยอด ยอดที่สูงที่สุดวัดได้ 4,634 เมตร
จากระดับน้ำทะเล Monte มีความหมายว่า ภูเขา Rosa มีความหมายว่า สีชมพู

อาลันญา หรือ เกรสโซเชนีย์ หรือ อายัส สมัยนั้นเราเปลี่ยนที่ไปทุกปี ติดตามพ่อผู้สวมวิญญาณชนเผ่าเร่ร่อนอันทุรนทุราย วนรอบขุนเขาที่พิชิตใจพ่อ ผมจำบ้านที่เราไปเช่าอยู่ได้มากกว่าหุบเขา แต่ไม่รู้จะเรียกว่าบ้านได้หรือเปล่า เป็นบังกะโลในค่ายพักแรม หรือไม่ก็ห้องเช่าในหมู่บ้าน เราพักนานสองสัปดาห์ แต่ละแห่งไม่เคยกว้างขวางพอให้อยู่สบายเลย และมีเวลาไม่มากพอให้ผูกพันกับสิ่งใด แต่เรื่องเหล่านี้พ่อไม่สนใจ และไม่ตระหนักด้วยซ้ำ ทันทีที่ไปถึง พ่อจะเปลี่ยนเสื้อผ้า เปิดกระเป๋าหยิบเสื้อผ้าลายสก๊อต กางเกงลูกฟูก เสื้อไหมพรม กลับไปเป็นอีกคนในชุดเดิมนั้น พ่อใช้เวลาช่วงวันหยุดพักผ่อนสั้นๆ เดินไปตามเส้นทางสายต่างๆ ออกจากที่พักตั้งแต่เช้าตรู่ กลับตอนเย็น หรือไม่ก็วันรุ่งขึ้น เนื้อตัวเปื้อนฝุ่น โดนแดดเผา เหนื่อยล้า แต่มีความสุข ที่โต๊ะอาหารมือค้ำ พ่อเล่าถึงแพะชามัวร์ แพะไอบีเกิ้ล การนอนกลางแจ้ง ดาวเต็มฟ้า หิมะซึ่งตกบนเขาสูงแม้กระทั่งในฤดูร้อน หากอิมเมมใจมาก ๆ พ่อจะปิดท้ายว่า อยากให้คุณกับลูกอยู่ที่นั่นด้วยจริงๆ

เรื่องของเรื่องคือแม่ไม่ยอมป็นธารน้ำแข็ง แม่กลัวอย่างไร้เหตุผล และแก้ไม่ได้ แม่บอกว่าสำหรับแม่แล้ว ภูเขาสิ้นสุดที่ระดับ 3 พันเมตร ซึ่งเป็นระดับความสูงของเทือกเขาโดโลไมท์ของแม่ แม่ชอบที่ระดับ 2 พันมากกว่า 3 พัน เพราะมีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ลำธาร ป่า และแมกักริกที่ระดับ 1 พันมากด้วย รักชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในหมู่บ้านที่สร้างจากไม้และหิน เวลาพ่อไม่อยู่ แม่ชอบออกไปข้างนอกกับผม ต่อกาแฟที่จัตุรัส นั่งอ่านหนังสือให้ผมฟังบนพื้นหญ้า และคุยกับคนที่เดินผ่านมา แม่เศร้าที่เราเปลี่ยนที่พักอยู่เรื่อย แม่อยากมีบ้านสักหลังสำหรับทำให้มันกลายเป็นบ้านของแม่ และมีหมู่บ้านให้แม่กลับไปเยือน แม่ขอพ่อเรื่องนี้บ่อยๆ แต่พ่อตอบว่าไม่มีเงินจ่ายค่าเช่าเพิ่มจากเดิมที่จ่ายค่าอะพาร์ตเมนต์ในมิลานอยู่แล้ว แม่ต่อรองจำนวนเงินที่นำจะมีพอสุดท้ายพ่อก็กยอมให้แม่ลองหาดู

ตอนค่ำ หลังเก็บโต๊ะอาหารเรียบร้อยแล้ว พ่อจะกางแผนที่ แล้ว

ศึกษาเส้นทางเดินของวันรุ่งขึ้น โดยมีหนังสือคู่มือเล่มสีเทาของสมาคม นักปีนเขาอิตาลีกับเหล่ากรุปป่าครึ่งแก้ววางข้างๆ นานๆ ที่พ่อก็จิบ เสียทีหนึ่ง ส่วนแม่หาความสำราญในยามว่างจากการนั่งอ่านนิยาย บนเก้าอี้หรือบนเตียง หลุดเข้าไปในนั้นราวหนึ่งหรือสองชั่วโมง เหมือน อยู่ทีอื่น ผมจึงปีนขึ้นนั่งตักพ่อ ดูว่าพ่อทำอะไร พ่อจะอารมณ์ดีและ ช่างคุย เป็นคนละคนกับพ่อชาวเมืองซึ่งผมคุ้นเคย พ่อดีใจที่ได้ให้ผม ดูแผนที่และสอนผมอ่าน พ่อจะชี้ว่า นี่คือลำธาร นี่คือทะเลสาบ และนี่ คือหมู่บ้าน ตรงนี้ดูจากสีจะแยกได้ว่าตรงไหนเป็นป่า ทุ่งหญ้า พืชหิน และธารน้ำแข็ง เส้นโค้งเหล่านี้บอกระดับความสูง ถ้ายังอยู่ติดๆ กัน ภูเขาาก็ยิ่งชัน จนถึงจุดที่ปีนขึ้นไปไม่ได้ ส่วนตรงนี้เห็นไหมว่าอยู่ห่างกัน แสดงว่าไม่ชันมาก และมีทางเดิน จุดตรงระดับความสูงเหล่านี้บอก ตำแหน่งยอดเขา และที่ที่เราจะไปก็คือยอดเขา เราจะลงก็ต่อเมื่อถึงจุด ที่ขึ้นต่ออีกไม่ได้แล้วเท่านั้น เข้าใจไหม

ไม่ ผมไม่อาจเข้าใจ ผมต้องได้เห็นกับตา เห็นโลกที่สร้างความสุข มากมายนี้ให้พ่อ หลายปีต่อมา เมื่อเราเริ่มปีนเขาด้วยกัน พ่อบอกว่า จำได้อย่างแม่นยำว่าพรสวรรค์ของผมปรากฏออกมาให้เห็นอย่างไร เข้าวันหนึ่ง พ่อจะออกไปเดินเขา ตอนนั้นแม่ยังหลับอยู่ ขณะที่พ่อ กำลังผูกเชือกกรองเท้าบู๊ตอยู่นั้น พ่อเห็นผมยืนอยู่เบื้องหน้า แต่งตัว เรียบร้อย พร้อมจะตามพ่อไป ผมคงเตรียมตัวบนเตียงนอน ในความ มีดสลัวนั้นพ่อเห็นผมแล้วตกใจ เพราะผมดูเป็นผู้ใหญ่เกินวัยหกหรือ เจ็ดขวบ พ่อเล่าว่าตอนนั้นผมคือคนที่ผมจะเป็นในเวลาต่อมา พ่อเห็น ลูกชายในวัยผู้ใหญ่ว่างหน้า เป็นวิญญูณจากอนาคต

“ไม่เอายกนอนต่ออีกหน่อยหรือ” พ่อถามเบาๆ เพื่อไม่ให้แม่ตื่น

“ผมอยากไปกับพ่อ” ผมตอบ หรือที่พ่อยืนยันว่าผมตอบ แต่นั่น อาจเป็นเพียงถ้อยคำที่พ่ออยากจดจำ

ภาคหนึ่ง
ขุนเขาแห่งวิญญู

หนึ่ง

หมู่บ้านกรานาตั้งอยู่ส่วนนอกของหุบเขาแห่งหนึ่ง ไม่เป็นที่สนใจของคนผ่านทาง เสมือนโอกาสอันไม่สลักสำคัญ ด้านบนปิดกันด้วยสันเขาสีเทาเข้ม ด้านล่างมีหน้าผาอันเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึง ซากหอคอยบนหน้าผาคอยเฝ้าดูแลท้องไร่ซึ่งตอนนีกลายเป็นป่ารกชัฏไปเสียแล้ว มีถนนลูกรังสายหนึ่งแยกออกจากถนนสายหลักของแคว้นทอดขึ้นเป็นทางชันและคดเคี้ยวจนถึงตีนหอคอย ถัดจากนั้นจึงลดความชัน เลี้ยวโอบภูเขา แล้วทอดเป็นทางราบเข้าไปในหุบเขาแคบๆ ที่กึ่งกลางความสูงของภูเขา เราเข้าไปในเส้นทางสายนั้นเดือนกรกฎาคม 1984 ชาวบ้านกำลังเกี่ยวหญ้าในทุ่ง หุบเขาแห่งนั้นกว้างกว่าที่มองเห็นจากด้านล่าง ฟากที่อยู่ใต้มันเป็นป่าทั้งหมด ฟากที่เป็นชั้นบันไดมีแสงแดดส่องถึง ณ เบื้องล่าง ท่ามกลางพุ่มไม้ที่เห็นเป็นหย่อมๆ มีลำธารสายหนึ่ง ซึ่งนานๆ ทีผมก็เห็นมันเปล่งประกาย และนั่นคือสิ่งแรกของกรานาที่ผมชอบ สมัยนั้นผมอ่านนวนิยายผจญภัย มาร์ก ทเวนเป็นคนพาผมไปหลงรักสายน้ำ ผมคิดว่าในลำธารข้างล่างนั้น เราอาจตกปลา กระโดดน้ำ ว่ายน้ำ และโค่นต้นไม้ต้นเล็กๆ มาทำแพ ผมมัวแต่ฝันเฟื่องถึงสิ่งเหล่านี้เลยไม่เห็นหมู่บ้านซึ่งปรากฏตัวหลังหัวโค้ง

“อยู่ที่นี้ค่ะ” แม่พูด “คุณขับช้าๆ หน่อย”

พ่อชะลอรถ ขับไปช้าๆ พ่อขับตามที่แม่บอกอย่างว่าง่ายตั้งแต่ออกเดินทาง ก้มทางซ้ายที่ขวาที่ มองฝ่าฝุ่นที่ลอยขึ้นเมื่อรถแล่นผ่านห้องคอกปศุสัตว์ เล้าไก่ โรงเก็บฟางทำด้วยไม้ซุง ซากสิ่งก่อสร้างถูกไฟไหม้หรือพังลง รถแทรกเตอร์บนขอบถนน และเครื่องอัดฟาง สุนัขสีดำสองตัวมีกระดิ่งห้อยคอโผล่ออกมาจากลาน หากไม่นับบ้านสอง

สามหลังที่ใหม่กว่าหลังอื่นๆ ดูเหมือนว่าทั่วทั้งหมู่บ้านแห่งนั้นจะสร้างจากหินสีเทาก้อนเดียวกันกับภูเขา และอยู่ติดภูเขาราวกับเป็นหินงอกหรือเป็นแผ่นดินที่ถล่มลงมาแต่โบราณกาล สูงขึ้นไปเล็กน้อยมีฝูงแพะกำลังเล็มหญ้า

พ่อไม่พูดอะไรเลย แม่ซึ่งเป็นคนหาสถานที่แห่งนั้นเจอเอง ให้พ่อจอดรถบนลานโล่งแล้วลงไปตามหาเจ้าของบ้าน ระหว่างนั้นเราสองคนชนกระเป๋าลง สุนัขตัวหนึ่งเห่าและเดินมาทางเรา แล้วพ่อก็ทำสิ่งที่ผมไม่เคยเห็นพ่อทำมาก่อน พ่อยื่นมือข้างหนึ่งออกไปให้สุนัขดม พูดกับมันเพราะๆ แล้วลูบตรงกลางระหว่างใบหูทั้งสองข้าง พ่อคงเข้ากับสุนัขได้ดีกว่าเข้ากับคน

“ว่าไง” พ่อถามผมขณะปลดสายรัดตะแกรงหลังการถยนต์ “คิดว่าที่นี่เป็นไง”

ผมอยากตอบว่า สวยมาก ในกลิ่นฟาง ดอกสัตรี ฟีน ควันไฟ และกลิ่นอะไรอีกก็ไม่รู้ที่ปะทะผมทันทีที่ลงจากรถ มีสิ่งให้คาดหวังมากมาย แต่ผมไม่แน่ใจว่าจะเป็นคำตอบที่ถูกต้อง จึงพูดว่า “ผมว่าไม่เลวนะครับแล้วพ่อล่ะ”

พ่อยิ้มไหล่ เงยหน้า มองเลยกระเป๋าดูเส้นทางออกไป ดูเพิงที่อยู่ข้างหน้าเรา มันเอียงข้างหนึ่ง และคงพังลงมาแน่ๆ หากไม่มีเสาไม้สองต้นค้ำไว้ ในเพิงมีมัดฟางวางซ้อนกัน บนฟางมีเสื่อยีนส์ตัวหนึ่งซึ่งใครบางคนคงลืมทิ้งไว้

“พ่อโตมาในสถานที่แบบนี้” พ่อพูด โดยไม่ให้ผมรู้ว่าเป็นความทรงจำที่ดีหรือร้าย

พ่อกำหูกกระเป๋าดูเส้นทาง ทำท่าจะตั้งลงมา แต่แล้วก็เอนไปอย่างอื่นขึ้นมาได้ พ่อมองหน้าผมเหมือนชอบใจความคิดนั้นมาก

“ลูกว่าอดีตเวียนมาอีกครั้งได้มั๊ย”

“คงยากนะครับ” ผมตอบแบบไม่เสีง พ่อมักถามปริศนาทำนองนี้ พ่อเห็นว่าผมฉลาดในทางเดียวกับพ่อ คือตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์

จึงคิดว่าเป็นหน้าที่ของพ่อที่ต้องทดสอบ

“ดูลำธารนั่นสิ” พ่อพูด “สมมติว่าน้ำคือเวลาที่ไหลไป ถ้าตรงจุดที่เราอยู่นี้คือปัจจุบัน ลูกคิดว่าอนาคตอยู่ทางไหน”

ผมคิดใคร่ครวญ ครั่งนี้ดูเหมือนง่าย ผมเลือกคำตอบที่ชัดเจนในตัวที่สุด “อนาคตอยู่ทางที่น้ำไหลไป ข้างล่างโน่น”

“ผิด” พ่อตัดสินใจ “โชคดีที่มันไม่ใช่อย่างนั้น” แล้วราวกับยกภูเขาออกจากอก พ่อพูดว่า “ฮีบ” เวลาอ้อมผมขึ้นจากพื้น พ่อก็เอ่ยคำนี้เหมือนกัน แล้วกระเป่าหนึ่งในสองใบก็หล่นลงพื้นดังต๊อบ

บ้านที่แม่ไปขอเช่านั้นตั้งอยู่ส่วนบนของหมู่บ้าน ในบริเวณลานรอบอ่างน้ำสำหรับให้สัตว์ดื่ม ตัวบ้านมีร่องรอยที่บ่งบอกต้นกำเนิดสองทาง ทางหนึ่งเป็นต้นกำเนิดอันเก่าแก่ ซึ่งอยู่ในผนัง ระเบียงไม้ลาร์ชสีดำนวล หลังคามุงด้วยแผ่นหินชนวนมีมอสส์ขึ้นคลุม ปล่องควันไฟขนาดใหญ่สองปล่องมีเขม่าจับ อีกทางเป็นต้นกำเนิดแห่งความซราภาพสมัยนั้นพื้นในบ้านจะปูเสื่อน้ำมัน บนผนังติดโปสเตอร์ภาพดอกไม้ในห้องครัวมีตู้แขวนและอ่างล้างจาน ทุกอย่างขึ้นราและสีซีดจางหมดแล้ว มีเพียงชั้นเดียวที่กู่หน้าตัวเองได้ ไม่ใช่ของไหลเหมือนชั้นอื่นๆ คือเตาผิงสีดำทำด้วยเหล็กหล่อ รูปทรงหนาทึบ มือจับทำด้วยทองเหลืองมีแผ่นความร้อนเป็นที่ตั้งหม้อทำอาหารสีแผ่น สงสัยคงมีคนเอามาจากที่อื่นในยุคสมัยอื่น แต่ผมคิดว่าแม่ชอบสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในนั้นมากกว่า เพราะจริงๆ แล้วบ้านที่แม่หาเจอหลังนี้แทบจะว่างเปล่า แม่ถามหญิงเจ้าของบ้านว่าขอจัดใหม่สักเล็กน้อยได้ไหม แกตอบเพียงว่า “ตามใจพวกคุณเลย” แกไม่ได้ให้ใครเช่าหลายปีแล้ว และไม่คิดจริงๆ ว่าจะให้เช่าในฤดูร้อนปีนั้น กิริยาท่าทางแกดูแข็งกระด้าง แต่เชื่อว่าไม่มีมารยาท ผมคิดว่าแกคงกระดากอายเพราะก่อนหน้านี้แกกำลังทำงานอยู่ในทุ่ง จึงไม่ทันได้เปลี่ยนเสื้อผ้า แกส่งกุญแจเหล็กดอกใหญ่ให้แม่ อธิบายอะไรบางอย่างเกี่ยวกับการใช้น้ำอุ่น แล้วปฏิเสธสั้นๆ ก่อนรับของที่แม่เตรียมไว้ให้